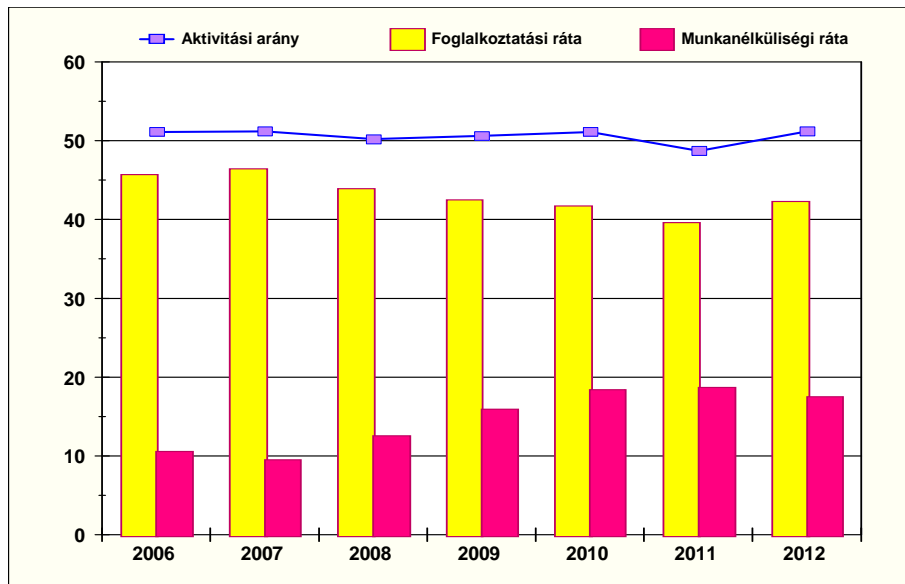

Nógrád megye foglalkoztatási adatai

A KSH adatai szerint Nógrád megye a foglalkoztatási, munkanélküliségi mutatók szempontjából az egyik legkritikusabb térségnek számít hazánkban. A foglalkoztatás szintje folyamatosan alacsonyabb, mint országos átlagban, miközben a munkanélküliségi ráta rendre magasabb értéket mutat. A megye hátrányos helyzetét jól bizonyítja, hogy *az utolsó két évben, vagyis 2011-2012-ben a foglalkoztatás szintje országos viszonylatban itt számított a legalacsonyabbnak, miközben a munkanélküliségi ráta a legmagasabb értéket mutatta.* Az elmúlt években jelentősen romlottak a lakosság gazdasági aktivitást jelző mutatói, 2012-ben viszont összességében némi javulást jelzett a statisztika, ami döntően a rövid idejű közfoglalkoztatás megszűnése miatt következett be.

1. számú ábra A gazdasági aktivitást jelző mutatók alakulása a 15-74 éves népesség körében Nógrád megyében, %

Forrás: KSH-MEF

2006-ban Nógrád megyében a 15-74 éves népesség alig több mint fele, 51,1%-a volt jelen a munkaerőpiacon foglalkoztatottként vagy álláskeresőként, s ez arány 2011-ben már csak a 48,7%-ot érte el. A foglalkoztatási arány ugyanezen időszakban 45,7%-ról 39,6%-ra csökkent, s ezzel soha nem tapasztalt szintre süllyedt. A munkanélküliségi ráta ezzel párhuzamosan 10,6%-ról 18,7%-ra emelkedett, ami a KSH adatgyűjtése óta szintén a legrosszabb értéknek számított. 2012-ben megtört a kedvezőtlen tendencia, az aktivitási arány újra 51% fölé emelkedett, a foglalkoztatási arány 42,3%-ot, míg a munkanélküliségi ráta 17,5%-ot mutatott.

A pénzügyi-gazdasági válság jelentősen rontotta a megye egyébként is rossz foglalkoztatási helyzetét. A gazdasági folyamatokat azóta is többnyire stagnáló, illetve negatív tendenciák jellemzik a térségben, melyek munkaerőpiacra gyakorolt kedvezőtlen hatása megmutatkozik a megye foglalkoztatási mutatóiban.

1. számú táblázat A gazdasági aktivitás alakulása a 15-74 éves népesség körében
Nógrád megyében

Megnevezés	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012/2006
	ezer fő							%
Foglalkoztatottak	74,9	75,6	70,6	67,1	65,1	61,0	64,1	-14,4
Munkanélküliek	8,9	7,9	10,2	12,7	14,7	14,1	13,6	52,8
Inaktívak	80,2	79,6	80,2	77,9	76,4	78,9	74,0	-7,7
15-74 éves népesség	164,0	163,1	161,0	157,7	156,2	154,0	151,7	-7,5

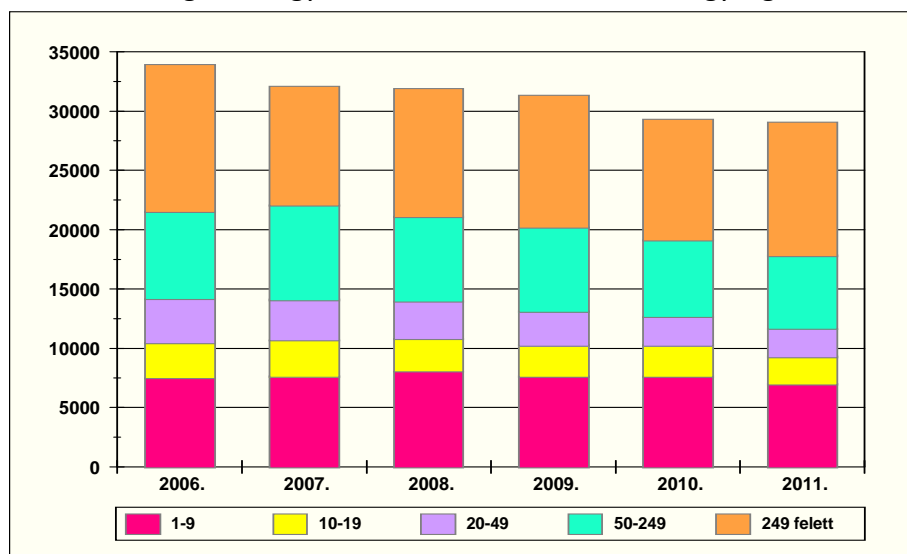
Forrás: KSH-MEF

A megye foglalkoztatási helyzetének romlását jól szemléltetik az előző táblázat adatai. A KSH által vizsgált - 15-74 éves - népesség száma évről évre folyamatosan csökkent, melynek hatására 2012-ben 7,5%-kal kevesebben szerepeltek a megfigyelt körben. A foglalkoztatottak száma ezzel egy időben közel 11 ezer fő, 14,4%-os csökkenést mutatott, holott a nyugdíjkorhatár folyamatos emelkedése miatt elvileg ezzel ellentétes folyamatnak kellett volna érvényesülnie. *A válság kibontakozásának évében, illetve 2011-ben volt a legintenzívebb a foglalkoztatottak számának apadása*, amit döntően az önfoglalkoztatók tevékenységének megszűnése határozott meg, de az alkalmazásban állók száma is kedvezőtlenül alakult. 2012-ben a mutató javulást a hosszabb idejű közfoglalkoztatás eredményezte.

A munkanélküliek száma 2008-2010-ben folyamatosan bővült a megye területén, s 2011-től már némi javulást tükröztek az adatok, de hat év alatt így is közel 53%-kal emelkedett az aktívan munkát keresők létszáma. A válság kezdetén állástalanná váltak jelentős része azóta sem talált vissza a munkaerőpiacra, miközben az iskolából kikerülők esetében is jelentősen hosszabbá vált a munkahelykeresés időszaka.

Az országos átlagnál súlyosabb helyzetben lévő megye társadalmi-gazdasági leszakadása tovább folytatódott az elmúlt években, s szinte minden fontosabb gazdasági mutató tekintetében a megyék rangsorában az utolsó helyre került. Mindez magyarázatot ad arra, hogy miért romlottak az országos átlagot meghaladó mértékben Nógrád megye foglalkoztatási mutatói (lásd. Mellékletek 1. sz. táblázata).

2. számú ábra Az alkalmazásban állók* számának alakulása
Nógrád megyében a munkáltató létszámnagysága szerint, fő

*Helyi költségvetési szervek adatai nélkül

A munkáltatók létszámnagyság szerint vizsgálata megmutatja, hogy a megyében jellemzően milyen típusú szervezetek vesznek részt a foglalkoztatásban, aktivitásuk hogyan alakult az elmúlt években.

2. számú táblázat Az alkalmazásban állók száma Nógrád megyében

Megnevezés	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2011/2006
	fő						%
1-9 fő	7 515	7 655	8 046	7 656	7 663	7 014	-6,7
10-19 fő	2 995	3 028	2 770	2 642	2 660	2 318	-22,6
20-49 fő	3 665	3 473	3 159	2 852	2 332	2 306	-37,1
50-249 fő	7 370	7 931	7 162	7 072	6 470	6 230	-15,5
250 fő és felette	12 399	9 980	10 755	11 113	10 186	11 199	-9,7
Összesen	33 944	32 067	31 892	31 335	29 311	29 067	-14,4

*Helyi költségvetési szervek adatai nélkül.

Forrás: KSH

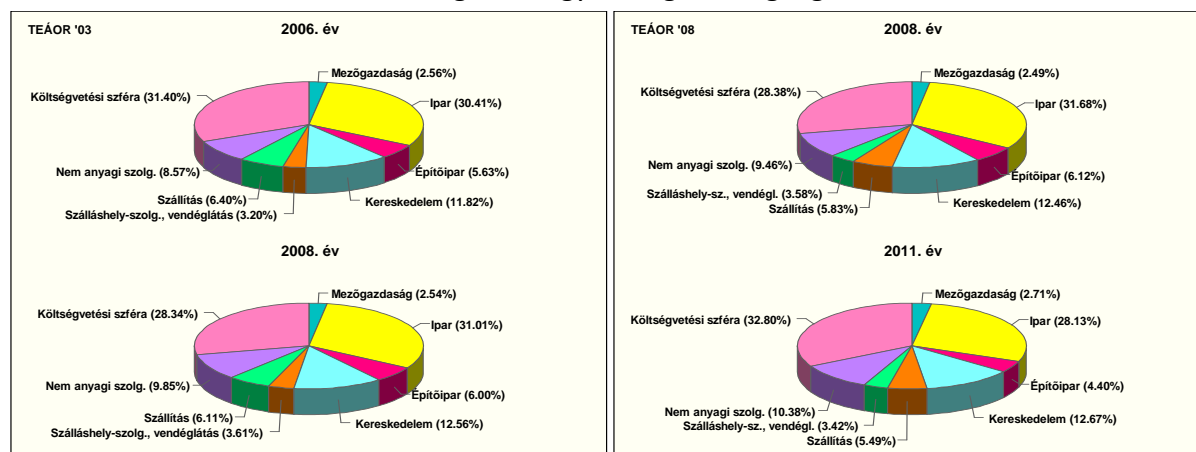
A KSH által publikált - alkalmazásban állók számára vonatkozó - adatokból jól látható, hogy folyamatosan csökkent a munkaviszony keretében dolgozók száma a megye területén. 2006 és 2011 között ennek hatására 14,4%-os létszámfogyás mutatható ki, amelyhez döntően a kis és közepes méretű munkáltatói kör járult hozzá, de a mikro cégek és a nagy létszámú szervezetek is létszámleadók voltak.

A létszámnagysága szerint megfigyelt, versenyszférába tartozó munkáltatói csoport 13,5%-os létszámvesztést szenvedett el 2006-tól 2011-ig, s a vállalkozások körére is az előbbi megállapítások vonatkoznak.

A rendelkezésre álló legfrissebb adatok szerint Nógrád megyében a versenyszférában alkalmazásban állók 44,4%-át az 50 főnél kevesebb létszámmal tevékenykedő vállalkozások foglalkoztatták, míg a közepes méretű cégek 21,5%-kal, a nagyvállalatok pedig 34,1%-kal részesedtek a munkaerőpiacon.

A KKV-k foglalkoztatásban, munkahelymegtartásban betöltött szerepe 2010-ig növekedett, 2011-ben viszont megfordult e tendencia. A gazdaságélénkítő, munkahelyteremtést segítő támogatások kihelyezésével pozíciójuk erősíthető lenne.

3. számú ábra Az alkalmazásban állók megoszlásának alakulása Nógrád megyében gazdasági ágak szerint

2006-ban az alkalmazásban állók 28%-a a feldolgozóiparban (gépipar 9,6%, fémipar 5,2%) dolgozott Nógrád megyében, míg a második legnagyobb foglalkoztató a gazdasági szektorban a kereskedelem volt közel 12%-os részesedéssel, amit a szállítás követett 6,4%-kal. Ezek az arányok alig változtak a következő két évben. A feldolgozóipar és a kereskedelem növelte részesedését, addig a szállítás a jelentős létszámleadás következtében veszített súlyából. Figyelemre méltó volt ebben az időszakban a pénzügyi és gazdasági szolgáltatások térnyerése, ahol együttesen 15%-os létszám-bővülés valósult meg. A közsféra létszámát döntően a központi intézkedések alakítják, melyek a létszámcsökkenés irányába hatottak.

3. számú táblázat Az alkalmazásban állók száma Nógrád megyében gazdasági ágak szerint

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2011-2008	2011/2008
	fő				fő	%
Mezőgazdaság	1 077	1 014	1 068	1 093	16	1,5
Ipar	13 705	12 249	10 660	11 352	-2 353	-17,2
Építőipar	2 648	2 287	2 219	1 777	-871	-32,9
Kereskedelem	5 392	5 237	5 354	5 113	-279	-5,2
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	2 524	2 526	2 438	2 214	-310	-12,3
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	1 549	1 466	1 615	1 381	-168	-10,8
Egyéb gazdasági szolgáltatások	3 426	3 738	3 552	3 526	100	2,9
Közigazgatás, oktatás, egészségügy	12 277	13 374	14 116	13 234	957	7,8
Egyéb szolgáltatások	668	604	649	661	-7	-1,0
Összesen	43 266	42 495	41 671	40 351	-2 915	-6,7

A gazdasági válság egyik legnagyobb vesztese a feldolgozóipar volt, egyes területein összességében több mint 18%-kal esett vissza a foglalkoztatottak száma 2008 és 2011 között, ezért az ágazatok közötti súlya 25,4%-ra csökkent. A megye húzóágazatának számító gépipar sem állt még talpra, bár továbbra is a megye ipari termelésének 60%-át adó ágazat a fejlődés motorja. Az építőiparban a vállalkozások súlya dominál, a munkaviszony keretében alkalmazottak száma elenyésző, s e létszám is évről évre csökkent az ágazat hanyatlása következtében.

A kereskedelem a fizetőképes kereslet alacsony szintje ellenére megőrizte pozícióját, amit a 2010-ig stagnáló létszámnak, illetve a hosszabb távon mért átlagosnál mérsékeltebb létszámcsökkenésnek köszönhetett. A szállítás és a vendéglátás foglalkoztatásban betöltött szerepe szinte változatlan maradt, míg az egyéb szolgáltatási területek évről évre lassan növekvő súlyt képviseltek a megye gazdaságában.

2011-ben a költségvetési szférában dolgozott minden harmadik munkavállaló, számuk 3 év alatt közel 9%-kal bővült a közfoglalkoztatás egyre fokozódó térhódítása következtében.

Összegzésként elmondható, hogy az ágazati foglalkoztatási folyamatok az elmúlt években a termelő szférában, illetve az anyagi szolgáltatások területein összességben kedvezőtlenül alakultak, ezért az anyagi ágak munkaerőpiacon betöltött szerepe valamelyest csökkent, miközben a nem anyagi szolgáltatások térhódítása évről évre fokozódott. A költségvetési szektorban dolgozók ingadozó száma döntően a közfoglalkoztatásra vezethető vissza, s a legfrissebb adatok szerint ennek tulajdonítható, hogy hosszú idő távlatában növekedett a közigazgatás, oktatás és az egészségügy munkaerőpiacon elfoglalt helye.

A pályakezdő álláskeresők helyzete a munkaerőpiacon

Az utóbbi évtizedben jelentős szemléletváltás történt a fiatalok gondolkodásában és demográfiai magatartásában. A hangsúly a tanulásra, a képzettség szintjének emelésére helyeződött. A képzésben töltött idő egyre növekszik, sokan a munkaerő-piaci belépéstől tartva hosszabbítják meg iskolai éveiket, s választják az érettségire épülő iskolarendszerű vagy felsőfokú képzéseket. A pályaválasztók (és szülei) értékrendjében elsődleges vonzerővel az érettségi, majd a diploma bír. A diákok nagy része rendszerint nem a munkaerő-piaci igények, hanem a helyi képzési kínálat alapján választ iskolát, szakmát. A szakiskolai képzés presztízsvesztése évek óta megfigyelhető, melyek kínálata nagyrészt a „fiús” szakmákra koncentrálódik, miközben a lányok lehetőségei jelentősen korlátozottak, s a gyakorlati oktatás is szinte ellehetetlenült.

A fiatalok társadalmi beilleszkedése összetett probléma, melynek kulcskérdése az iskolarendszertől a munkaerőpiacra történő átmenet folyamata. A tanulmányaikat befejező vagy tovább tanulni nem szándékozó szakmával vagy érettségivel rendelkezők, illetve a diplomások többsége fő feladatának a munkába állást tekinti. A foglalkoztatottá váláshoz vezető első lépcsőfok az álláskeresés, amely egyrészt önállóan, egyrészt a munkaügyi szervezet segítségével, illetve együttesen valósul meg. Az állást keresők egy része - döntően a képzettebbek - nem veszi igénybe a munkaügyi kirendeltségek segítségét, ezért a munkaerő-kínálat egy részéről nem rendelkezünk információkkal.

A pályakezdő álláskeresőket főként a támogatott képzések és munkahelyek ösztönzik az együttműködésre, de sokan csak a segélyezés miatt tartják a kapcsolatot a munkaügyi kirendeltségekkel.

A foglalkoztatási törvény szerint *pályakezdő álláskereső az*, aki nem töltötte be a 25. életévét - felsőfokú végzettségű esetén a 30. életévét -, a munkaviszony létesítéséhez szükséges feltételekkel rendelkezik, a munkaügyi központ által nyilvántartott álláskereső, feltéve, ha tanulmányai befejezését követően munkanélküli ellátásra nem szerzett jogosultságot.

Az iskolarendszerű oktatásból kiáramló pályakezdő fiatalok elhelyezkedési gondjai Nógrád megyében, akárcsak az ország más területein évek óta egyre súlyosbodó problémát jelentenek.

4. számú táblázat A regisztrált pályakezdő álláskeresők havi átlagos létszáma Magyarországon és Nógrád megyében (fő)

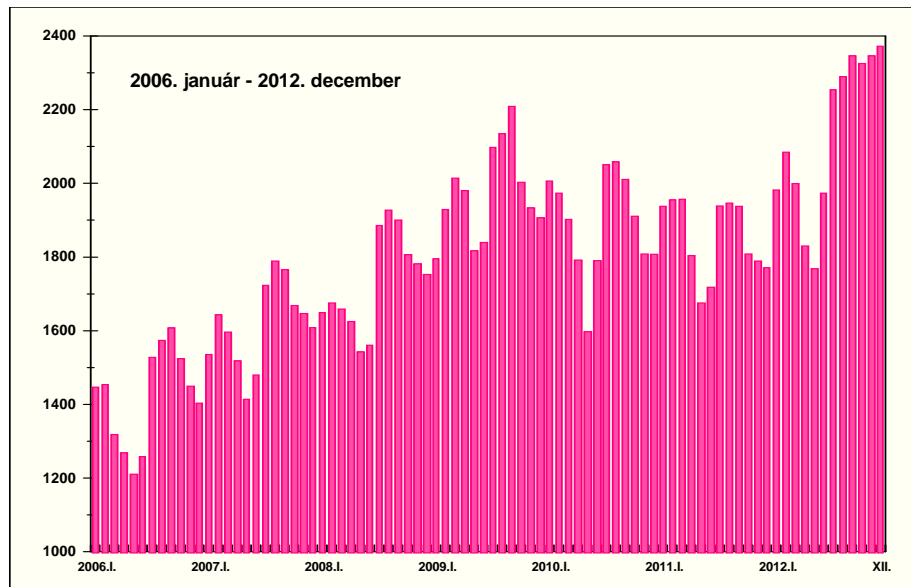
Megnevezés	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Országosan	38 749	40 386	41 441	49 329	52 637	52 943	61 454
Nógrád megye	1 420	1 616	1 731	1 972	1 892	1 853	2 131

Forrás: NMKH MK

A legutóbbi hat évre visszatekintve a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adataiból jól látható, hogy a munkaügyi kirendeltségeken nyilvántartott pályakezdők száma 2006-tól folyamatosan emelkedik hazánkban. A 2007-2008. évi mérsékelt növekedést követően 2009-ben az álláskeresők e csoportjának létszáma ugrásszerűen megemelkedett, egyrészt a gazdasági válság foglalkoztatásra gyakorolt hatása, másrészt az oktatásból kilépők növekvő száma miatt. 2010-2012. években az elhúzódó válság, a telített munkaerőpiac és a továbbtanulási lehetőségek szűkülése továbbra sem kedvezett a pályakezdők nagyobb számú munkába állásának.

Nógrád megyében az országostól kissé kedvezőbb létszám alakulás figyelhető meg, ugyanis 2010-2011-ben lassú csökkenést mutatott a pályakezdők száma, 2012-ben viszont a munkaügyi szervezet erőfeszítései, célirányos programjai ellenére soha nem tapasztalt szintre emelkedett. Országosan 58,6%-kal gyarapodott a nyilvántartott pályakezdő állás keresők száma hat év távlatában, Nógrádban ugyanakkor 8,5%-pontos alacsonyabb volt a létszám bővülés mértéke.

5. számú ábra A regisztrált pályakezdő állás keresők száma Nógrád megyében, fő

Forrás: NMKH MK

A pályakezdő munkanélküli fiatalok a regisztrált állás keresők egy sajátos csoportját alkotják. Létszámuk alakulása évről-évre hasonló hullámzó mozgást mutat, amit egyrészt a tanév kezdete, illetve vége, másrészt a foglalkoztatás szezonális jellege befolyásol alapvetően.

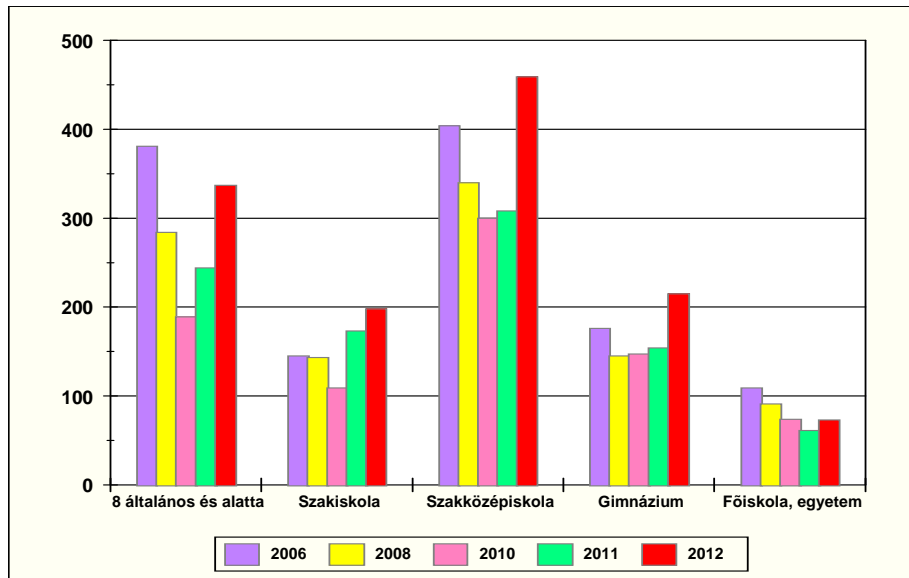
A megyében az állás kereső *pályakezdők összetétele* pozitív irányba módosult az elmúlt években, de a *munkaerő-piaci esélyek szempontjából továbbra is rendkívül kedvezőtlen*. Hosszú idő után 2010-ben csökkenni kezdett a legfeljebb csak általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya, de még mindig számos fiatal (40,6%) elhelyezkedési esélyét nehezíti az alacsony iskolai végzettség. A középfokú képesítéssel rendelkezők pályakezdőkön belüli aránya ugyanakkor növekvő tendenciát mutat, miközben a diplomások súlya alig változik.

Az alacsony iskolai végzettségűek havi átlagos számának, illetve arányának csökkenését jelentős mértékben befolyásolta, hogy az önkormányzatok a fiatalok közül az utóbbi években sok személyt vontak be a közfoglalkoztatásba, illetve a hiányzó alap- vagy szakképzettséget pótló képzésbe.

A regisztrációban lévő pályakezdők összetételét egy-egy időszakban jelentősen befolyásolja a beáramlók, illetve a kilépők megoszlása. *Az első alkalommal regisztrálást kérők szinte kivétel nélkül a frissen végzettek közül kerülnek ki, ezért elsősorban ők jelzik az iskolák kibocsátása és a munkaerőpiac igénye között mutatkozó eltéréseket.*

Nógrád megyében 2006-2012. években összesen 7 195 fő, tanulmányait valamilyen szinten befejező fiatal került be a munkaügyi nyilvántartásba. Számuk kisebb-nagyobb intenzitással 2010-ig folyamatosan csökkent, majd 2011-ben közel 15%-os, míg 2012-ben közel 37%-os növekedés történt körükben. Az egyes iskolatípusok esetében azonban nem volt ilyen egységes a kép, amint azt az alábbi ábra szemlélteti.

6. számú ábra Az új belépő pályakezdő állás keresők száma iskolai végzettség szerint, fő

Forrás: NMKH MK

A fiatalok jelentős hánya sajnos úgy kíván belépni a munkaerőpiacra, hogy a tankötelezettsége végéig legfeljebb csak az általános iskolai végzettséget szerzi meg. Számuk ugyan jelentősen csökkent 2010-ig, de 2011-ben megfordult ez a kedvező tendencia.

A szakiskolában tanult, tehát valamilyen szakma birtokában lévő új belépő pályakezdő állás keresők száma 2006-2012-ben 109 és 192 fő között változott, s a legmagasabb értéket 2012-ben mutatta. E jelentős létszámbővülés hátterében a nehéz gazdasági helyzetben túl nagy valószínűséggel az iskolázottsági szint növekedése húzódik meg, vagyis egyre több hátrányos helyzetű fiatal szerez legalább alapfokú szakképesítést.

A szakközépiskolában tanult fiatalok közül állást keresők száma 2009-ig évről évre csökkent, aminek hátterében egyrészt az érettségire épülő szakképzés elterjedése, másrészt a felsőfokú tanulmányokat választók növekvő száma húzódott meg. Az érettségivel és szakképesítéssel is rendelkezők elhelyezkedési esélyei ugyanis az átlagosnál kedvezőbbek voltak. A gazdasági válság hatására azonban a beszűkült munkaerőpiac nem, vagy csak korlátozott számban tartott/tart igényt a tapasztalatlan fiatal munkaerőre, még akkor is, ha szakmával rendelkezik, ezért 2010-2011-ben lassú, majd 2012-ben erőteljes növekedést figyelhettünk meg a szakközépiskolákból beáramlók körében.

A gimnáziumi érettségi birtokában munkát kereső fiatalok száma az egyes években 138 és 216 fő között változott. Ezen iskolatípust többnyire a továbbtanulási szándékkal rendelkező fiatalok választják, s a sikertelen felvételt követően keresik fel a munkaügyi kirendeltségeket. Közülük sokan két tanév közötti időtartam hasznos eltöltése miatt különböző kiegészítő képzést vállalnának, míg egy részük az első szakma megszerzésére törekszik.

2012-ben a továbbtanulási lehetőségek jóval szerényebbek lettek, s ez hátrányosan hatott e két csoport helyzetére.

A főiskolán, egyetemen végző hallgatók dinamikus növekedése ellenére a magasan kvalifikált fiatalok az utóbbi években csökkenő számban kérték regisztrálásukat, de a 2012. év számukra is kedvezőtlennek bizonyult. Általános tapasztalat, hogy a friss diplomás nógádiak nagy része nem tér vissza lakhelyére, mivel elhelyezkedésükre minimális az esély.

A fiatalok egy része elhelyezkedését vagy támogatott képzését követően újra álláskeresővé válik. A hat munkaügyi kirendeltség az elmúlt hat évben közel 13 ezer visszalépési esetet rögzített. A visszaáramlás növekedése minden végzettségi csoportra jellemző volt, s az elmúlt négy évben 2 000 fő feletti szinten stabilizálódott.

A szakképesítéssel rendelkezők beáramlásának vizsgálata rámutathat azokra a szakterületekre, amelyeken végzők elhelyezkedési nehézséggel küzdenek, munkaerőpiacra történő belépésük, illetve tartós bennmaradásuk korlátozott.

Nógrád megyében az elmúlt négy évben (szakképesítésre vonatkozó részletes adatok 2009-től állnak rendelkezésre) 1 950 fő szakképesítéssel rendelkező pályakezdő kérte a regisztrációját, míg a visszalépési forgalom elérte a 4 266 főt (körükben egy személy többször is érintett lehet). Az adatok szerint mindkét csoportban folyamatos volt a létszámővülést.

7. számú táblázat A szakképzett pályakezdők beáramlása Nógrád megyében

Megnevezés	2009		2010		2011		2012	
	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	%
Új belépő	409	28,9	423	29,4	475	30,8	643	35,3
Visszalépő	1 005	71,1	1 015	70,6	1 066	69,2	1 180	64,7
Összes belépő	1 414	100,0	1 438	100,0	1 541	100,0	1 823	100,0

Forrás: NMKH MK

A legtöbb fiatal alapfokú iskolai végzettséghez kötött középfokú szakképesítést szerzett tanulmányai végére. Az új belépők között 2012-ben csaknem minden második pályakezdő e csoportba tartozott, számuk egy év alatt 24%-ot meghaladóan emelkedett. A létszám-növekedés döntően a személyi szolgáltatási, vendéglátói, kereskedelmi, idegenforgalmi képzéseknél volt megfigyelhető. 2012-ben kedvezőtlenül alakult a középiskolai végzettséghez kötött középfokú szakképesítéssel, a felsőfokú szakképesítéssel, illetve a diplomával rendelkező új belépők száma is a megyében.

A visszalépők körében is döntően az új belépőkre jellemző tendencia érvényesült. 2012-ben számos fiatal került vissza a nyilvántartásba úgy, hogy nem szereztek egy éves munka-tapasztalatot.

2009-2011-ben összességben stagnált a szakképesítéssel munkára váró fiatalok száma, 2012-ben viszont dinamikus emelkedett. Mindez azt jelenti, hogy évekig többnyire ugyanannyian ki is kerültek a nyilvántartásból, mint ahányan beléptek. Minden 6-7. fiatal azonban tartósan „bent ragadt”, legalább egy évig nem talált munkát, illetve nem kapcsolódott be támogatott képzésbe, nem ült vissza az iskolapadba.

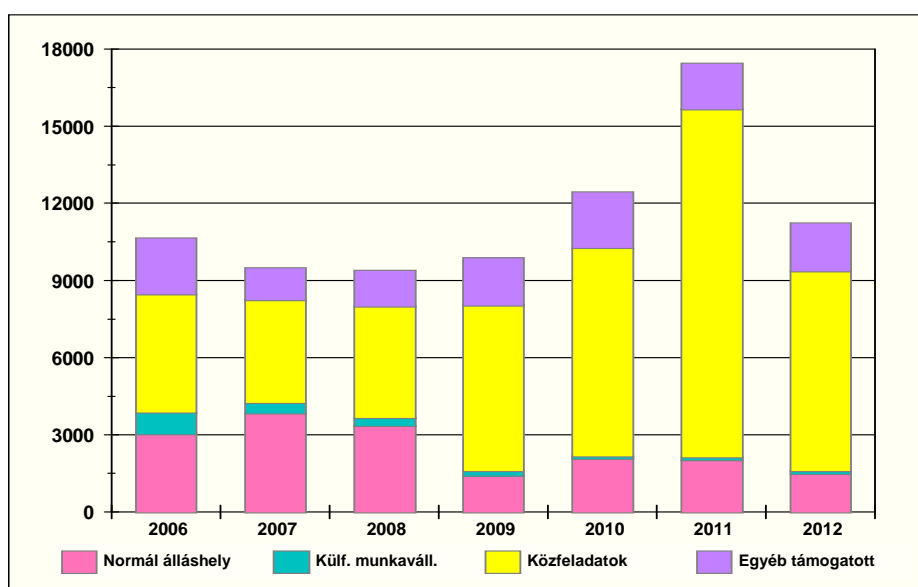
A pályakezdők elhelyezkedését számos munkaerő-piaci tényező korlátozza:

- a demográfiai csere lelassult;
- a pályakezdők között sok az alacsony iskolai végzettségű képzetlen munkaerő;
- az érettségizettek szellemi tevékenységet szeretnének folytatni, viszont minimális a munkaerő-kereslet e területen;
- a diplomások esetében is telítődött a munkaerőpiac;
- az egyéni vállalkozásokhoz nem rendelkeznek anyagi forrásokkal;
- a fiatalok körében népszerű szakmák egy részére nem vagy a kínálattól messze elmaradó kereslet mutatkozik, de a korábbi hiányszakmákban is nagyon nehéz elhelyezkedni;
- a cégek nagy része elzárkózik a pályakezdők alkalmazásától, a munkaadók a tapasztaltabb munkavállalókat fogadják szívesebben, a fiatalok a két-, vagy többféle szakmában otthonos álláskeresőkkel szemben is esélytelenebbek;
- az országszerte beszűkült munkaerőpiac nem kedvez a megyén kívüli elhelyezkedésnek, de az Európai Unió munkaerőpiaca is korlátozottá vált.

Munkaerő-kereslet Nógrád megyében

A Nógrád megyei foglalkoztatási helyzet elemzéséhez szükséges bemutatni a megye munkaadói által bejelentett, igényelt munkahelyek számát, és annak jellegzetességeit. Az üres álláshelyek száma 2007-2009-ben alapvetően stagnált, 2010-2011-ben viszont dinamikusan emelkedett, de e kedvező folyamat 2012-ben megtört, s drasztikus visszaesés következett be. Az elsődleges munkaerőpiacon a gazdasági szektor a kedvezőtlen piaci viszonyok miatt, a költségvetési szféra pedig a működésre fordítható kiadásainak szűkössége miatt lényegesen kevesebb pótlólagos munkaerőre tartott igényt, mint 2011-ben. A legjobban mégis a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó kereslet intenzív csökkenése rontotta a munkavállalási esélyeket, amit egyrészt a pénzügyi keret szűkössége, másrészt a négyórás foglalkoztatás megszűnése, továbbá az országos programokhoz kapcsolódó illetékességi szabály magyaráz.

8. számú ábra Az új álláshelyek számának alakulása Nógrád megyében (fő)

A bejelentett álláshelyek számát alapvetően meghatározzák az állami támogatások. A fenti ábrán, illetve az alábbi táblázatban jól nyomon követhető, hogy a munkaerő-kereslet hosszú távon mért növekedését a támogatott álláshelyek számának gyarapodása okozta. A támogatás nélküli állások száma a válság kibontakozását követően minimálisra csökkent, s azóta sem történt érdemi változás e területen. Az utóbbi négy év munkaerő-keresletében, illetve annak alakulásában a közfoglalkoztatási lehetőségeknek volt meghatározó szerepe.

8. számú táblázat: A támogatott és nem támogatott új álláshelyek számának alakulása 2008-2012-ben

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012	Változás, %	
	fő					2012/2008	2012/2011
Támogatott	5 772	8 294	10 258	15 334	9 640	67,0	-37,1
Nem támogatott	3 758	1 582	2 182	2 109	1 586	-57,8	-24,8
Összes új álláshely	9 530	9 876	12 440	17 443	11 226	17,8	-35,6

Forrás: NMKH MK

9. számú táblázat: Az év folyamán bejelentett üres álláshelyek számának alakulása
Nógrád megyében

Szakképzettségre vonatköző igény	2008	2009	2010	2011	2012	Változás, %	
	fő					2012/2008	2012/2011
Van	2 444	2 025	2 216	2 761	2 075	-15,1	-24,8
Nincs	7 086	7 851	10 224	14 682	9 151	29,1	-37,7
Összes új álláshely	9 530	9 876	12 440	17 443	11 226	17,8	-35,6

Forrás: NMKH MK

A bejelentett álláshelyek nem csak számukban, hanem összetételükben is jelentősen változtak az elmúlt években. Az álláshelyek jellegéből adódóan a munkáltatók főként képesítéshez nem kötött munkaköröket kínáltak az álláskeresőknél, melyek 2008 és 2011 között folyamatosan növekedtek, viszont 2012-ben közel 38%-os visszaesést mutattak az adatok. A szakképzettek esetében a 2009. évi csökkenést követően 2010-2011-ben kedvezően alakult a részükre felajánlott munkalehetőségek száma, viszont 2012-ben csupán a válság elmélyülésének évéhez hasonló kereslet mutatkozott. A 2012-ben bejelentett állások 72,5%-a alapfokú iskolai végzettséggel is betölthető volt, 25,3%-a középfokú, 2,2 százaléka pedig felsőfokú végzettséget igényelt.

10. számú táblázat: A bejelentett üres álláshelyek összetétele az elvárt
szakképzettség szintje szerint

Szakképzettség igény jellege	2008	2009	2010	2011	2012	Változás, %	
	fő					2012/2008	2012/2011
Alapfokú szakképesítés	53	92	85	174	85	60,4	-51,1
Alapfokú iskolai végzettséghez kötött középfokú szakképesítés	1 815	1 304	1 594	1 845	1 460	-19,6	-20,9
Középfokú végzettséghez kötött középfokú szakképesítés	277	419	369	485	333	20,2	-31,3
Felsőfokú szakképesítések	92	102	76	113	81	-12,0	-28,3
Felsőfokú iskolarendszerű képzés	199	105	92	140	116	-41,7	-17,1
Felsőfokú iskolai végzettséghez kötött felsőfokú szakképesítések	8	3		4	
Összes új álláshely	2 444	2 025	2 216	2 761	2 075	-15,1	-24,8

Forrás: NMKH MK

A következő táblázat a középfokú képesítésekhez kötött álláshelyek közül a legkeresettebb, - legalább 25 főt elérő - szakmát mutatja be 2012-ben. Számos szakma, munkakör (kőműves, festő és mázoló, lakatos, mezőgazdasági és ipari gép (motor) karbantartója, javítója munka- és termelés-szervező, egyéb ügyintéző, általános irodai adminisztrátor) esetében a kereslet egy jelentős részét a másodlagos munkaerőpiac jelezte, ahol az értékteremtő közfoglalkoztatás segítette jövedelemhez a munkaerőpiacról kiszorult szakembereket.

A szakképzett ügyfelek egy részére viszont kifejezetten vagy nagyrészt az elsődleges munkaerőpiac tartott igényt, döntően a szolgáltatási területek (kereskedelem: bolti eladó, vendéglátás: szakács, pultos, szállítás: tehergépkocsi-vezető), valamint a feldolgozóipar egyes ágazatai (fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártása, villamos berendezés gyártása, járműgyártás, gép, gépi berendezés gyártása: hegesztő, lángvágó, lakatos, élelmiszer-, ital-, dohánytermék gyártása: pék, édesiparitermék-gyártó, húsfeldolgozó, textil, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása: szabó varrónő), de az egészségügyi, szociális ellátás (szociális gondozó, szakápoló) is jelentős keresletet mutatott.

11. számú táblázat: Középfokú szakképesítéshez kötött álláshelyek
Nógrád megyében 2012-ben

Megnevezés	Új álláshelyek száma	Ebből közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó
5113 Bolti eladó	178	
7511 Kőműves	144	96
3910 Egyéb ügyintéző	100	83
4112 Általános irodai adminisztrátor	100	44
7333 Mezőgazdasági és ipari gép (motor) karbantartója, javítója	85	59
3513 Szociális gondozó, szakgondozó	76	8
7321 Lakatos	68	12
8417 Tehergépkocsi-vezető, kamionsofőr	66	
3161 Munka- és termelészervező	46	46
7325 Hegesztő, lángvágó	40	1
5134 Szakács	38	1
5133 Pultos	33	
7535 Festő és mázoló	33	21
6212 Fakitermelő (favágó)	31	3
7114 Pék, édesiparitermék-gyártó	29	
7212 Szabó, varró	29	
5254 Vagyonőr, testőr	28	
5259 Egyéb személy- és vagyonvédelmi foglalk.	28	25
7111 Húsfeldolgozó	27	
7524 Épületvillamossági szerelő, villanyszerelő	25	4

A rövidtávú munkaerő-piaci prognózis 2013-ra vonatkozó előrejelzései

A munkaügyi szervezet 1991 szeptembere óta végez adatfelvételt a munkáltatók körében a munkaerő-piaci prognózishoz. 2012 őszén is sor került a reprezentatív felmérésre a szervezetek 2012., illetve 2013. év végéig kitekintő várakozásait illetően. A prognózishoz 238 nógrádi munkáltató szolgáltatott adatot, köztük a megye legnagyobb vállalkozásai.

A mintába került gazdálkodó egységek statisztikai állományi létszáma 2012. szeptember elején 13 131 fő volt, amit 2013 azonos időszakára 13 324 főre prognosztizáltak, vagyis számottevő létszám-bővítésben továbbra sem gondolkoztak a cégvezetők.

2012. szeptember-októberben a munkáltatók kétharmada úgy vélte, hogy 2013-ban hasonló számban lesznek a dolgozói, mint egy évvel korábban voltak. A létszámkibocsátást prognosztizálók aránya meghaladta a 11%-ot, míg létszám-bővítést csaknem minden 4. vállalkozás tervezett.

8. számú táblázat: A 2013. évi létszám-gazdálkodás főbb adatai a cégek információi alapján

Megnevezés	Érintett cégek száma (db)	Érintett létszám (fő)
Munkaviszony megszűnés (elbocsátással együtt)	51	1 006
Létszámfelvétel	67	1 188

Az előző adatok szerint *2013-ban a megkérdezett munkáltatóknál összességében a dolgozói létszám szinten tartásával számoltak, ugyanis 1 188 fős felvétel mellett 1 006 fős elbocsátás, illetve egyéb okra visszavezethető létszámkiáramlás szerepelt terveikben.*

A cégek egy részénél tényleges létszámmozgás nem lesz a jelzett ki-, illetve beáramlás ellenére sem, ugyanis a határozott idejű szerződéssel foglalkoztatottak adatai mind a kilépők, mind a belépők között szerepelnek többnyire. A legnagyobb létszámmozgást a kereskedelem (*bolti eladó, bolti pénztáros, jegypénztáros, húsfeldolgozó, pultfeltöltő, árufeltöltő, vagyonőr*) és a feldolgozóipar egyes területein tevékenykedők (*hegesztő, lángvágó, lakatos, kézi csomagoló, egyszerű ipari foglalkozású, egyéb termék-összeszerelő, ruházati gép kezelője és gyártósor mellett dolgozó, egyéb, máshova nem sorolható feldolgozóipari gép kezelője, rakodómunkás, mechanikaigép-összeszerelő*) prognosztizálták, ott viszont minőségi munkaerőcsere is várható.

A megye legnagyobb munkáltatóitól származó adatokat is felölelő felmérés alapján egyelőre nem beszélhetünk a foglalkoztatás érezhető bővüléséről a versenyszférában.

A kedvezőtlen gazdasági környezetben is van azonban pár vállalkozás, ahol lehetőség nyílik létszámnövelésre. E cégektől kapott információk szerint 48 munkakörnél lehetséges kisebb-nagyobb keresletbővülést prognosztizálni. Az ide tartozó foglalkozások között 19% közeli azok aránya, amelynél 2013-ban a növekmény *10 fő feletti lehet. Ezek a következők: ruházati gép kezelője, bőrdíszműves, bőröndös, bőrtermékkészítő, -javító, bolti pénztáros, jegypénztáros, egyéb termék-összeszerelő, mechanikaigép-összeszerelő, bolti eladó, húsfeldolgozó, lakatos, egyszerű ipari foglalkozású.*

Az adatok vizsgálatából kiderült, hogy *24-féle munkakör esetében csak létszámfelvételt jeleztek a vállalatvezetők, melyek nagysága 1 és 36 fő között változik, s döntően szakképzett, illetve felsőfokú végzettségűekre irányul.*

A teljesség igénye nélkül ezek a következők: cukrász, festő és mázoló, kéményseprő, épületszerkezet-tisztító, minőségbiztosítási technikus, gépjármű- és motorkarbantartó, -javító, villamos gépek és készülékek műszerésze, javítója, gépészmérnök, villamosmérnök, vegyésztechnikus.

Ezzel egy időben viszont 14-féle olyan munkakör is akad, amelyeknél csak kiáramlás várható, s melyek nagysága 1 és 29 fő között változik. Ezek döntően szellemi foglalkozásukat érinthetnek, míg a legnagyobb létszám a gyümölcs- és zöldségfeldolgozók, -tartósítók, valamint a pékek, édesiparitermék-gyártók közül kerülhet ki.

A válság kiteljesedésével jelentősen csökkent azon cégek száma, aránya, amelyek *munkaerőhiányról* számoltak be. A megrendelések visszaesése, a termelés csökkentése miatt a vállalkozások többsége kevesebb dolgozóval végzi tevékenységét.

A felméréskor 18 munkáltató tizenötféle munkakört jelölt meg, amit legalább egy hónapja nem tudtak betölteni. A munkaerő-hiánnyal küzdők 47 főt vettek volna fel a betöltetlen álláshelyekre,

A korábbi felmérésekhez hasonlóan *a szakképzett dolgozók hiányával szembesültek a legtöbben*, de viszonylag magas volt diplomásoknak szóló lehetőségek száma is.

Megyénk területén munkakörönként 1-10 fős munkaerőhiányt jeleztek a cégvezetők, melyek a következő táblázatban láthatók.

9. számú táblázat: A tartósan betöltetlen álláshelyek száma a válaszadók körében
2012 őszén Nógrád megyében

FEOR	Foglalkozás megnevezése	Tartósan betöltetlen álláshelyekkel rendelkező cégek száma	Tartósan betöltetlen álláshelyek (hiányzó foglalkoztatottak) száma
		(db)	(fő)
2117	Vegyészmérnök	1	1
2118	Gépészmérnök	2	2
2121	Villamosmérnök (energetikai mérnök)	1	2
2122	Villamosmérnök (elektronikai mérnök)	1	1
2137	Minőségbiztosítási mérnök	1	1
2513	Könyvvizsgáló, könyvelő, könyvszakértő	1	1
3161	Munka- és termelészervező	1	1
7212	Szabó, varró	1	10
7232	Nyomdász, nyomdai gépmester	1	1
7321	Lakatos	1	2
7323	Forgácsoló	3	4
7334	Mechanikai gép-karbantartó, -javító (műszerész)	1	1
7524	Épületvillamossági szerelő, villanyszerelő	1	10
8126	Papír- és cellulóztermék-gyártó gép kezelője és gyártósor mellett dolgozó	1	2
9331	Egyszerű mezőgazdasági foglalkozású	1	8
Összesen		18	47

A kedvezőtlen piaci, gazdasági körülmények következtében a munkáltatók több mint 60%-a közepes kapacitás-kihasználtsággal működött a felméréskor, s a termékeik iránti keresletet néhány kivétellel alacsony vagy közepes szintűnek minősítették. A 2013. évi várakozásaik is többnyire pesszimisták, a tíz fő feletti vállalkozások 71%-a nem remélte a termékeik, szolgáltatásaik iránti kereslet bővülését, ezáltal nagyrészt üzleti helyzetük javulását sem, s így 43,2%-uk ez évre nem tervezett beruházást, fejlesztést. Mindez magyarázatot ad az imént vázolt létszám-alakítási tervekre.

Uniós források a foglalkoztatás bővítésében

A halmozottan hátrányos helyzetű munkavállalók munkaerő-piaci esélyeinek javítása terén egyre nagyobb szerepet töltenek be a hazai társfinanszírozású, de alapvetően uniós források terhére kialakított programok, melyek egy vagy több, jól körülhatárolt álláskeresői réteg munkaerő-piaci helyzetének javítását szolgálják több, egymásra épülő, az egyedi igényekhez, szükségletekhez is lehetőség szerint igazodó támogatási eszköz alkalmazásával.

Nógrád megye területén a Társadalmi Megújulás Operatív Program 1.1 intézkedése keretében több kiemelt program működött, illetve működik, melyek

- a TÁMOP 1.1.1 „Megváltozott munkaképességű emberek rehabilitációjának és foglalkoztatásának elősegítése”
- a TÁMOP 1.1.2 „Decentralizált programok a hátrányos helyzetűek foglalkoztatásáért” és
- a TÁMOP 1.1.3 „Út a munka világába” címet viselték/viselik.

A TÁMOP 1.1.1 és 1.1.3 programok az álláskeresők egy-egy speciális célcsoportjának bevonására adtak lehetőséget – rehabilitációs járadékban részesülő, részleges munkaképesség-csökkenést elszenvedett, megváltozott munkaképességű személyek, illetve rendszeres szociális segélyezettek –, ezért e programok alapvetően a munkaerőpiacon fokozott hátránnyal küzdők helyzetének javítását szolgálták, a foglalkoztatás bővítésében szerepük elenyésző volt. A TÁMOP 1.1.2 program ugyanakkor a rendelkezésre álló forrás nagysága és hat célcsoportja révén az álláskeresők számos rétegének nyújtott/nyújt segítséget.

A 2008. január 1-től 2011. április 30-ig tartó TÁMOP 1.1.2 program megvalósítása során megyei szinten összesen 1 998 fő, többszörösen hátrányos helyzetű álláskereső bevonására került sor. 2010 végén befejeződött a bevonási időszak, de a támogatott foglalkoztatások 2011-ben tovább folytatódtak. A program során indított képzésekbe 1 286 fő kapcsolódott be, míg 1 280 főt képzést vagy humánszolgáltatást követően valamilyen támogatás mellett sikerült munkához juttatni, melyhez 1 614,8 millió Ft támogatási összeg kapcsolódott.

A program keretében kiemelt szerep jutott az egyén helyzetét lényegesen javító, az egyén törekvéseivel és a regionális munkaerőpiaccal összhangban álló képzéseknek. A régiós program képzési kínálata Nógrád megye területén 14 szakmacsoportra, illetve különféle betanító, informatikai és nyelvi képzésekre terjedt ki. A több mint 40-féle szakképzésnek köszönhetően 1 169 fő jutott első vagy a korábbinál hasznosíthatóbb szakmához. Ennek eredményeként szinte második képzésben részt vevő álláskereső elhelyezkedett.

Az álláskeresők részvételével megvalósított képzéseket a 4. számú melléklet tartalmazza.

A TÁMOP 1.1.2 projekt szellemiségét és céljait 2011. május eleji indulással az Új Széchenyi Terv keretében a TÁMOP 1.1.2 „Decentralizált programok a hátrányos helyzetűek foglalkoztatásáért (Decentralizált programok a konvergenciaregiókban)” című program viszi tovább. A projekt III. szakaszában a program eszközeit hat célcsoportra, vagyis a leghátrányosabb helyzetű álláskeresőkre koncentrálja, melyek: alacsony iskolai végzettségűek vagy elavult szakképzéssel rendelkezők; pályakezdők, fiatalok; 50 év feletti; GYES-ről, GYED-ről, ápolási díjról visszatérők; FHT-ben részesülők; továbbá tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek.

Az öt éven átívelő program megvalósítására Nógrád megye közel 3,68 milliárd Ft-ot használhat fel, s ebből közel 4 400 fő bevonását tervezi a Nógrád Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja, akik a képzések és a támogatott foglalkoztatás révén visszakérülhetnek, vagy beléphetnek a dolgozók sorába. A programterv szerint a képzéseket a projekt ezen szakaszában is kiemelt figyelem kíséri, s legalább a bevont létszám felét szakképzés megkezdését elősegítő képzés (felzárkóztató képzés), munkáltatói igényre alapozott kompetencia-alapú (betanító) képzés, OKJ szerinti szakképesítést nyújtó képzés, illetve a foglalkoztatás sajátosságait figyelembe vevő specifikus képzési modul valamelyikébe irányíthatják a kirendeltségek az álláskeresők igényeinek figyelembe vételével.

A program kezdetétől 2012 végéig bevont ügyfelek száma elérte a 2 440 főt. Közülük 1 116 fő támogatott képzés résztvevője lett, míg 1 597 fő támogatásunk mellett elhelyezkedett, 19 fő pedig önfoglalkoztatóvá vált (egy személy többféle támogatást is kaphatott a programelemek egymásra épülésének köszönhetően). A program velejárója a személyre szabott humánszolgáltatás, amelyet minden részt vevőnek biztosított volt.

E program keretein belül valósul meg a „Munkaerő mobilitás elősegítése” elnevezésű pilot programot. A Győrben aláírt partnerségi megállapodás eredményeként 160 fémipari, főként forgácsoló - borsodi és nógrádi - szakember érkezik a győri és városkörnyéki kis- és középvállalkozáshoz. Számukra a program három hónapos képzéssel indul, amelynek során olyan ismereteket szereznek meg, amelyekre a foglalkoztató vállalatoknak szükségük van.

2011-2012-ben elindult, illetve a 2013-ra tervezett képzések szakirányi szerkezete hasonló a korábbi programszakaszra jellemző struktúrához, de reagálva a direkt munkáltatói igényekre, illetve egy-egy kistérség keresletére új képzések is bekerültek a kínálatba.

A program első két évének képzési listája és a 2013. évi tervezett tanfolyamok a Melléklet 6. sz. táblázatában található.

Az „Újra tanulok!” című kiemelt projekt (TÁMOP-2.1.6-12/1-2012-0001) olyan országos jelentőségű program, amelyet a Nemzeti Munkaügyi Hivatal a fővárosi és megyei kormányhivatalokkal közösen valósít meg a 2012. április 23. és a 2015. április 22. közötti időszakban.

A program általános célja a felnőtt lakosság képzettségi színvonalának növelése, a felnőttképzésben résztvevők számának és arányának bővítése, a felnőttek tanulási kedvének javítása, a munkaadók szakképzett munkaerővel való jobb ellátása.

A program keretében

- a Startmunka mintaprogramhoz kapcsolódó mezőgazdasági képzések,
- az országos közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó képzések,
- általános képzések, ezen belül elsősorban munkáltatói háttérrel rendelkező képzések támogatására nyílik lehetőség.

Települési adatok bemutatása

Nógrád megye az ország második legkisebb területű és egyben a legkisebb lélekszámú középfokú közigazgatási egysége. A megye településszerkezetét az aprófalvak túlsúlya jellemzi, a települések többségben a lakosok száma nem éri el az ezer főt sem.

A megyében hat város és 125 közigazgatásilag önálló község található, a városok egy-egy kistérség központjai. A megyeszékhely Salgótarján.

A megye lakónépessége 2012 elején 198 933 fő volt, amely az elmúlt hat évben 7,4%-kal csökkent. A megye lakónépességének több mint két évtizede tartó fogyása alapvetően két okra vezethető vissza: egyfelől a csökkenő termékenységhez magas halandóság társul, másfelől a megye gazdasági okok miatt már hosszú ideje nem vonzó a bevándorlók számára, így többen költöznek el innen, mint amennyien beköltöznek. Ez a demográfiai folyamat okozza a korösszetétel romlását, a népesség elöregedését.

Nógrád megye hat statisztikai kistérsége között gazdasági fejlettség, illetve teljesítmény tekintetében jelentős különbségek vannak. Salgótarján és Balassagyarmat valamennyi gazdasági folyamat alakulásában vezető szerepet játszik. Rétság gazdasági súlyának csökkenése megállni látszik, ennek ellenére jelentős a lemaradása a két fejlettebb térség mögött. Bátorfyerenye, Pásztó és Szécsény, valamint vonzáskörzetük a kisebb volumenű térségek közé sorolható.

14. számú táblázat A kistérségek fejlettségük növekvő sorrendjében

Megnevezés	LHH, komplex program (1)	Leghátrányosabb helyzetű (2)		Hátrányos helyzetű (1)	Nem kedvezményezett (2)	
	Bátorfyerenye	Szécsény	Salgótarján	Pásztó	Rétság	Balassagyarmat
Komplex mutató	2,06	2,19	2,19	2,69	2,95	2,96
Országos helyezés	20.	35.	37.	77.	96.	97.

Forrás: NMKH MK

A foglalkoztatási, gazdasági, szociális, infrastrukturális és társadalmi indikátorok alapján kialakított komplex mutató alapján - melynek országos átlaga 2,90 - 94 kistérség tekinthető területfejlesztési szempontból kedvezményezett térségnek, melyből négy nógrádi. A 2007. évi felülvizsgálat során a rétsági és a balassagyarmati térségek kikerültek a kedvezményezettek köréből, bár szorosan követik a kedvezményezettek záró sorát.

A rendelkezésünkre álló (becsült) kistérségi foglalkoztatási adatok alapján elmondhatjuk, hogy Nógrád megye mind a hat kistérsége lényegesen rosszabb helyzetben van a hazai átlagnál. Ezzel összefüggésben a munkanélküliség szintje is magasabb a 174 térség átlagánál. 2012-ben a nyilvántartott álláskereső aránya a munkavállalási korú állandó népességből 10,6 és 19,3% között változott a nógrádi kistérségekben.

Az alacsony foglalkoztatási szintnek, másrészt az országotól jelentősen elmaradó jövedelmeknek köszönhető, hogy az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem kistérségenként 10-31%-kal maradt el az országos átlagtól 2011-ben.

Nógrád megye főbb demográfiai adatai

Nógrád megyében a népséget alakító tényezők közül 2006-ban még a természetes fogyás volt a meghatározó, a vándorlás lényegesen kisebb szerepet játszott. A következő évek folyamán viszont e két tényező egyre közelített egymáshoz, s 2010-ben átmenetileg megfordultak az arányok. A foglalkoztatási krízishelyzetben lévő megyéből ugyanis egyre többen költöztek el.

A 2006-2011 közötti években bekövetkezett 15 891 fős csökkenésből 48,9%-ot, vagyis 7 768 főt a természetes fogyás határozott meg, míg a vándorlási veszteség 51,1%-kal, 8 123 fővel járult hozzá a Nógrád megyében lakók számának csökkenéséhez.

A lakónépesség fogyása a vizsgált időszakban Nógrádban (-7,4%) intenzívebb volt mind az észak-magyarországi régió (-6,3%), mind az országos átlagnál (-1,2%). Az előzetes adatok szerint 2012-ben tovább apadt a megye népessége.

15. számú táblázat A demográfiai adatok alakulás Nógrád megyében

Megnevezés	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Élveszületés	1 961	1 863	1 814	1 779	1 668	1 590	1 650
Halálozás	3 107	3 122	3 004	3 090	3 016	3 104	2 900
Természetes fogyás	-1 146	-1 259	-1 190	-1 311	-1 348	-1 514	-1 250
Vándorlás	-648	-1 589	-1 355	-1 409	-1 650	-1 472	...
Népesség-fogyás	-1 794	-2 848	-2 545	-2 720	-2 998	-2 986	...

Forrás: KSH

Nógrád megye lakosságának korösszetétele az országosnál kedvezőtlenebb, a demográfiai öregedés folyamata intenzívebb, mint a megyék átlagában.

A gyermekkorúak aránya a 2006. január 1-jei 15,6%-ról 2012 elejére 14,2%-ra csökkent, miközben a 65 évesek és idősebbeké 16,8%-ról 18,4%-ra nőtt. Országosan is hasonló folyamatok figyelhetők meg, azzal a különbséggel, hogy a negatív változások kevésbé rontották az arányokat, mint Nógrádban.

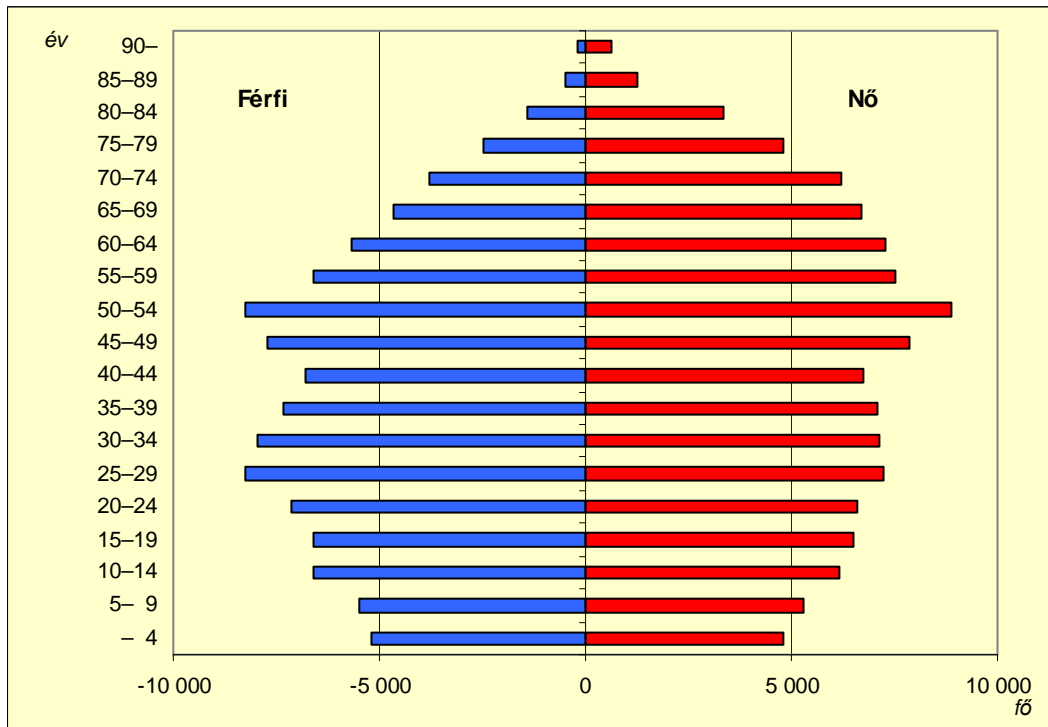
16. számú táblázat A korösszetétel, az eltartottsági ráta és az öregedési index alakulása, %

Megnevezés	Nógrád megye		Észak-Magyarország		Országosan	
	2006	2012	2006	2012	2006	2012
14 éves és fiatalabb	15,6	14,2	16,6	15,2	15,4	14,5
15-64 éves	67,6	67,4	67,4	67,5	68,8	68,6
65 éves és idősebb	16,8	18,4	16,1	17,3	15,8	16,9
Népesség összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Az eltartott népesség rátája	47,9	48,3	48,4	48,2	45,4	45,7
Öregedési index	107,3	129,2	97	113,6	102,4	116,6

Forrás: KSH

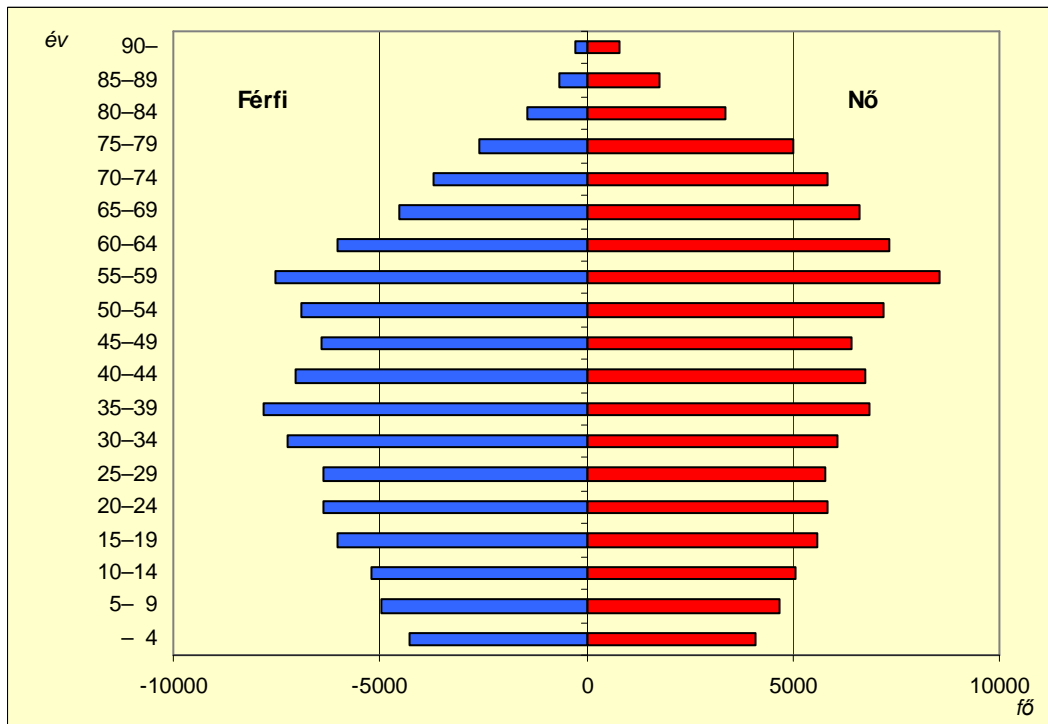
Az *eltartottsági ráta* (a 0-14 évesek és a 65 évesek és idősebbek aránya a 15-64 évesekhez képest) a megyék közül *Nógrád megyében a 2. legmagasabb*: 2012. január 1-jén száz 15-64 évesre 48,3 gyermek és időskorú személy jutott, míg országos átlagban 45,7. A korösszetétel változását jól szemlélteti az *öregedési index*, mely legfrissebb adata szerint - 2012. január 1. - 100 gyermekkorúra 129-130 idős ember jutott, míg országosan 116-117.

10. számú ábra Nógrád megye népessége nem és életkor szerint, 2006. január 01.

Forrás: KSH

11. számú ábra Nógrád megye népessége nem és életkor szerint, 2012. január 01.

Forrás: KSH

A születések számának csökkenő trendje következtében egyre kevesebb gyermekkorú lakosa van Nógrád megyének, s ezt a negatív tendenciát a növekvő elvándorlás tovább fokozza. 2012 elején a 10-14 éves korcsoportba 10 277 fő tartozott, akik a következő években folyamatosan átkerülnek a 15-19 évesek, vagyis a középiskolai tanulmányaikat megkezdők táborába. A születési adatok vizsgálata szerint évente kétezer fő körüli tanuló fejezi be az általános iskola 8. osztályát, s választ pályát.

Az utóbbi évek tapasztalatai szerint az alapfokú szakképzés iránt többnyire a gyengébb tanulmányi eredményekkel rendelkező fiatalok nyitottak, akik tankötelezettségük teljesítése érdekében kezdik meg a szakiskola 9. évfolyamát. A továbbtanulni vágyók, illetve érettségizni, azt követően szakmát tanulni kívánók a gimnáziumot vagy a szakközépiskolát preferálják. Mindebből az következik, *hogy a pályaválasztóknak – vagyis az évi kb. kétezer főnek – csak töredéke kerül be szakképző évfolyamra 14-15 éves korában.* Ezzel szemben a 18-19 évesek jelentős része iskolai éveiket meghosszabbítva szakképzésbe, esetleg felsőfokú szakképzésbe kapcsolódik be, amely többnyire nem jár iskolaváltással.

A szakiskolák presztízsvesztésének megállítása, a munkaerő-piaci igényekhez igazodó képzések indítása valamelyest növelheti az ilyen típusú iskolákba jelentkezők számát, ami azonban a csökkenő gyermekszám miatt legfeljebb a szinten tartáshoz lehet elegendő.

A munkaügyi szervezet pályaeorientációs tevékenysége

Nógrád megye hátrányos munkaerő-piaci helyzetéből való elmozdulás érdekében hatékony eszköz a szakképzéshez kapcsolódó feladatok kiemelt kezelése, a pályakezdő álláskeresők számának és fokozódó munkaerő-piaci hátrányának csökkentése.

A munkaügyi szervezet a pályaválasztás, pályaeorientáció terén egyedülálló évtizedes szakmai tapasztalattal, infrastrukturális háttérrel rendelkezik.

A tevékenység intézményesített rendszereként Nógrádban az országban az elsők között került kialakításra a *Foglalkozási Információs Tanácsadó (FIT)*.

A FIT öninformációra épülő, komplex szolgáltatást nyújtó hely, amely elsősorban a pályaválasztás, pályakorrekció előtt álló személyek széles körű tájékoztatását, helyes döntéshozatalát segíti elő. Működésének kiemelkedő előnye, más hasonló tevékenységet folytató intézményekkel szemben, hogy a munkaügyi szervezet részeként naprakész, igény szerint speciális munkaerő-piaci információkkal rendelkezik.

Eddigi működése alatt a megye területén több tízezer pályaválasztás előtt álló számára nyújtott segítséget a helyes pályairány kialakításában.

A szolgáltatások egyéni és csoportos formái:

- pályaválasztási tanácsadás
- pályaeorientációs tanácsadás.

A pályaválasztási tanácsadói tevékenység speciális feladat, mely ötvözi a hagyományos tanácsadói kompetenciákat, az önismeret fejlesztésére alkalmas technikák alkalmazását, a szakmai és munkaerő-piaci információk helyes használatával.

A FIT-ben a tanácsadók munkáját önismereti kérdőívek és több mint 300 digitalizált szakma bemutató film, foglalkozások szakmai, egészségügyi követelményrendszerét bemutató szakmaismertető mappa segíti.

Az öntájékozódást segítő számítógépes programok az érdeklődés, képességek felmérése mellett segítséget nyújtanak a pályaválasztásról, mint egy strukturált gondolkodási folyamat felépítéséről gondolkodni. A tanácsot kérőt belső munkára készíti, mely képessé teszi az önálló problémamegoldásra.

A hazai pályaeorientációs rendszer fejlesztésében nagy jelentőséggel bír a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal gondozásában elindított TÁMOP 2.2.2 „A pályaeorientáció rendszerének tartalmi és módszertani fejlesztése” című projekt.

Eredményként a nemzetközi trendekhez igazodó „lifelong guidance” LLG (élethosszig tartó tanácsadás) szemléletben elkészült a *pályaeorientáció-képzés-munka* folyamatát átfogó internet alapú „Nemzeti Pályaeorientációs Portál” (www.eletpalya.munka.hu).

A projekt részeként új információs mappák és filmek készültek.

A szakemberek munkájában nagy segítséget nyújt a portál használata. Előnye, hogy nem helyhez kötött, internet kapcsolattal bárhol elérhetőek a kérdőívek, a tanácsadókkal az értékelés résznél szükséges a kapcsolatfelvétel.

A projekt további fejlesztése a 2013-ban elindult, hiánypótló funkciót betöltő „*Életpálya tanácsadás*” folyóirat, amely letölthető a Nemzeti Pályaeorientációs Portál nyitóoldaláról.

A FIT tevékenységei:

- Az általános iskolák 7-8. osztályosai részére rendszeresen pályorientációs csoportfoglalkozások szervezése.
- A pályaválasztási időszakban szülői értekezleteken részvétel.
- A középiskolákban tanulók részére, jellemzően a felsőfokú oktatási intézményekbe jelentkezés határideje előtt, érettségi utáni képzésekhez, szakmai irány kiválasztásához tanácsadás.
- A külföldön tanulni szándékozók részére EUROFIT tanácsadás.
- Évente visszatérő feladat a végzős középiskolások tájékoztatása.
- Csoportos formában aktuális munkaerő-piaci információk, szolgáltatások ismertetése.
- A 10. középiskolai osztályt befejezők részére fakultációválasztáshoz tanácsadás.

A pályorientációhoz kapcsolódó szolgáltatások a megyeközponton kívül a *járási munkaügyi kirendeltségeken* is elérhetők. A FIT információs háttérével felszerelt *mini FIT*-ekben szakmaismerető DVD filmekkel, foglalkozásismertető mappákból tájékozódhatnak az érdeklődők. A kirendeltségeken dolgozó tanácsadók igény szerint pályorientációs, pályaválasztási tanácsadást nyújtanak.

Pályorientációs, pályaválasztási tevékenység kiemelt feladata az évente ismétlődő „képzés és iskolaválasztást segítő *”Pályaválasztási Kiállítás”* rendezése, szervezése.

A rendezvények a megye több helyszínén zajlanak, ahol a továbbtanulni szándékozó általános és középiskolások, pedagógusok, szülők, képzést, átképzést tervező pályakezdekők ismerhetik meg az oktatási intézmények képzési kínálatát.

A kiállítók között közép- és felsőfokú oktatási intézmények, felnőttképző intézmények jelennek meg. A kiállítás ideje alatt a középfokú oktatási intézmények gyakorlati szakmabemutatóin a résztvevők megismerkedhetnek a szakmák, foglalkozások eszközeivel, munkafolyamataival, emellett lehetőségük nyílik arra, hogy egy-egy tevékenységet, munkaeszközt ki is próbáljanak. Az információk átadását kiadványok, szórólapok segítik, hogy azok a későbbiekben is elérhetőek, hasznosíthatók legyenek a fiatalok számára.

A kiállítás keretében hagyományosan *Szakmai fórum* megrendezésére is sor kerül, melyre az oktatási intézmények, felnőttképző intézmények, gyakorlati képzést folytató munkáltatók, a szakképzésben, pályorientációban érintett szakemberek kapnak meghívást. Az aktuális szakmai témákat ismertető előadások utáni konzultáción a résztvevők a felmerülő kérdéseikre is választ kaphatnak.

A pályaválasztási kiállítás kísérő rendezvényeként az utóbbi években több munkáltató is lehetőséget biztosított a tanulóknak arra, hogy a gyakorlatban, a munkavégzés helyszínén szerezzenek tapasztalatot, ismerkedjenek meg az egyes szakmák, foglalkozások elsajátításához szükséges készségekkel, képességekkel, a munkakörülményekkel, a munkavégzés folyamatával.

A Nógrád Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja 2012. november 15-16-án 13. alkalommal rendezte meg a Pályaválasztási Kiállítást, melyet 2 145 tanuló, tanár, szülő, illetve álláskereső látogatott meg, akiknek 19 középiskola, 5 felsőoktatási intézmény és 11 felnőttképző intézmény mutatta be képzési kínálatát. További 160 általános és középiskolai tanuló pedig üzemlátogatáson vehetett részt a rétsági kistérség négy munkáltatójánál.

A munkaügyi szervezet pályorientációs tevékenységét a városi, szakmai szervezetekkel együttműködve éveken óta képviselik a szakemberek (GYIÉF üléseken való részvétel, SITI nyílt pályaválasztási napjain tanácsadás, városi pályaválasztási heteken programok szervezése).

A pályorientációs, pályaválasztási tanácsadás mellett az állást keresőket több éves kialakított módszertan alapján működtetett Álláskereső Klub-ban segítik a munkaügyi szervezet szakemberei.

Az Álláskereső Klub (ÁK) tevékenysége:

Az ÁK a regisztrált álláskeresők részére nyújt korszerű álláskeresési ismereteket, mellyel nagymértékben lerövidíthető az álláskeresésben eltöltött idő.

Az álláskeresők segítése igényeikhez igazodva jelenleg:

- egyéni álláskeresési tanácsadás, illetve
- álláskeresési tréning formájában (3 napos időtartam) történik.

A tanácsadások az ügyfelek részére elsősorban önéletrajz és motivációs levél írásához, személyes találkozási való felkészüléshez, telefonálástechnika módszertanának begyakorlásához nyújtanak segítséget.

A klub a csoportfoglalkozáson részt vett ügyfelek részére 3 hónapig az álláskereséshez kapcsolódó irodai háttérrel (önéletrajzok nyomtatása, telefon használata, fénymásolás) biztosítja.

Az Álláskereső Klub megyei szinten elérhető szolgáltatás, a Salgótarján és környéki ügyfelek mellett önkéntes bejelentkezés alapján fogadja a megye további kirendeltségeiről is az érdeklődő ügyfeleket.

A munkaügyi szervezet pályorientációs tevékenységének meghatározó eleme a megyei és városi oktatási intézmények pályaválasztási felelőseivel, intézményvezetőivel több éve kialakított személyes kapcsolat, amely során az elvárások fokozódnak.

A megye hátrányos munkaerő-piaci helyzetéből elmozdulás elengedhetetlen feltétele a pályát kezdő, pályát választók körében végzett, megalapozott pályorientációs munka, a fiatalok piacképes képzések felé irányítása. A tevékenység folytatásának elengedhetetlen feltétele az igényekhez igazodó infrastrukturális fejlesztés.

Mellékletek

1. számú táblázat A KSH munkaerő-felmérés adatai (15-74 éves népességre)

Megnevezés	Nógrád megye			Országosan		
	2006. év	2012. év	Változás 2011/2006.	2006. év	2012. év	Változás 2011/2006.
	ezer fő		%	ezer fő		%
Foglalkoztatottak	74,9	64,1	-14,4	3 930,1	3 877,9	-1,3
Munkanélküliek	8,9	13,6	52,7	316,8	475,6	50,1
Gazdaságilag aktívak	83,8	77,7	-7,2	4 246,9	4 353,5	2,5
Gazdaságilag inaktívak	80,2	74,0	-7,7	3 474,9	3 303,2	-4,9
Aktivítási arány (%)*	51,1	51,2	0,1	55,0	56,9	1,9
Foglalkoztatási ráta (%)*	45,7	42,3	-3,4	50,9	50,6	-0,3
Munkanélküliségi ráta (%)*	10,6	17,5	6,9	7,5	10,9	3,4

*A változás különbség és %-pontban értendő

Forrás: KSH-MEF

2. számú táblázat Az alkalmazásban állók száma Nógrád megyében

Megnevezés	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2011/2006
	fő						%
Versenyszféra	30 824	29 499	30 405	27 970	26 409	25 989	-15,7
Költségvetési szféra	14 731	13 304	12 389	13 538	14 406	13 487	-8,4
Egyéb	767	518	472	987	856	875	14,1
Összesen	46 322	43 321	43 266	42 495	41 671	40 351	-12,9

Forrás: KSH

3. számú táblázat Az alkalmazásban állók száma Nógrád megyében gazdasági ágak szerint

Megnevezés	2006	2007	2008	2008-2006	2008/2006
	fő			fő	%
Mezőgazdaság	1 187	1 161	1 101	-86	-7,2
Ipar	14 085	12 704	13 417	-668	-4,7
Építőipar	2 610	2 619	2 596	-14	-0,5
Kereskedelem	5 474	5 362	5 433	-41	-0,7
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	1 483	1 482	1 560	77	5,2
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	2 966	2 664	2 642	-324	-10,9
Egyéb gazdasági szolgáltatások	2 823	3 121	3 246	423	15,0
Közigazgatás, oktatás, egészségügy	14 547	13 175	12 261	-2 286	-15,7
Egyéb szolgáltatások	1 147	1 033	1 015	-132	-11,5
Összesen	46 322	43 321	43 271	-3 051	-6,6

Forrás: KSH

4. számú táblázat A Nógrád megyében a TÁMOP 1.1.2 program keretében megvalósított képzések szakirányi listája (2008-2011)

Betanító képzés	Kereskedelem, marketing, üzleti adminisztráció
- Betanított parkgondozó	- Bolti pénztáros
- Kísérőkezelő	- Élelmiszer- és vegyiáru eladó + pénztárgépkészítő
- Pályázati- projektmenedzser	- Marketing- és reklám ügyintéző
Egészségügy	- Raktárkezelő + könnyűgépkészítő + hatósági vizsga
- Gyógymasszőr	- Virágkötő
Egyéb szolgáltatás	Közgazdaság
- Biztonsági őr	- Pénzügyi-számviteli ügyintéző
- Kéz- és lábápoló + műkörömpíró	- Vállalkozási ügyintéző
- Személy- és vagyonőr + fegyvervizsga	Mezőgazdaság
- Takarító	- Parkgondozó
Elektrotechnika-elektronika	- Parkgondozó+kísérőkezelő
- Villanyszerelő	Nyelvi képzés
Élelmiszeripar	- Angol alapfok
- Bolti hentes + csontozó munkás	- Angol középfok
Építészet	- Német középfok
- Hidegburkoló	Oktatás
- Kőműves	- Óvodai dajka
- Könnyűgépkészítő	Szociális szolgáltatások
- Nehézgépkészítő	- Gerontológiai gondozó
- Szárazépítő	- Gyermekek- és ifjúsági felügyelő
- Szobafestő	- Gyermekek és ifjúságvédelmi ügyintéző
Gépészet	- Rehabilitációs nevelő, segítő
- CNC forgácsoló	- Szociális gondozó és ápoló
- Egyéb eljárás szerinti + minősített hegesztő	Vegyipar
- Fogyóelektródás + minősített hegesztő	- Fröccsöntőgépkészítő
- Gázfogyasztó berendezés szerelő	Vendéglátás, idegenforgalom
- Gázhegesztő + minősített hegesztő	- Konyhai kisegítő
- Gyártósori összeszerelő	- Panziós, falusi vendéglátó
- Volframelektródás + minősített hegesztő	- Pincér + angol alapfok
Informatika	- Szakács
- Gazdasági informatikus	- Vendéglátó-eladó
- Informatikai hálózattervező és üzemeltető	
Informatikai képzés	
- ECDL	
- ECDL + angol alapfok	

5. számú táblázat A TÁMOP 1.1. 2 program III. szakasza főbb adatai Nógrád megyében 2011-2012. évben

Célcsoportok	Bevont létszám	Ebből képzésben részesülő	Kifizetés összesen
	fő		ezer Ft
Alacsony iskolai végzettségűek	451	192	202 313
Pályakezdő fiatalok	542	259	287 212
Ötven éven felüliek	362	110	198 700
GYES-ről, GYED-ről, ápolási díjról visszatérők	66	27	36 428
FHT-ben részesülők	466	250	214 341
Tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek	553	278	275 731
Összesen	2 440	1 116	1 214 725

Forrás: NEMK MK

6. számú táblázat A Nógrád megyében a TÁMOP 1.1.2 program keretében megvalósuló képzések listája (III. szakasz, 2011-2013. év)

2011. évi indítás	2012. évi indítás
Alapfokú angol "komplex" típusú nyelvvizsgára felkészítő	7-8 osztály felzárkóztató + erdőművelő
Betegkísérő	Alapfokú angol "komplex" típusú nyelvvizsgára felkészítő
C + CE kat. + GKI	Alapfokú német "komplex" típusú nyelvvizsgára felkészítő
C kat. jogosítvány+GKI	Ápolási asszisztens
CNC forgácsoló	Biztonsági őr + fegyveres biztonsági őr
Erdőművelő+motorfűrészkezelő	Bolti hentes
Fakitermelő	CNC forgácsoló
Fogyóelektródás védőgázos ívhegesztő+ minősítés	Csontozó munkás
Kerti munkás	Élelmiszer- és vegyiáru-eladó
Középfokú angol "komplex" típusú nyelvvizsgára felkészítő	Fogyóelektródás védőgázos hegesztő+ minősítés
Középfokú német "komplex" típusú nyelvvizsgára felkészítő	Informatikai hálózatterelítő-és üzemeltető
Napenergia hasznosító berendezések szerelése, beüzemelése és szervizelése	Középfokú angol "komplex" típusú nyelvvizsgára felkészítő
Pályázati + angol alap	Minősített hegesztő (minősítés AWI)
Pályázati+projektmenedzsment	Raktárkezelő + Targoncavezető + hatósági vizsga
Pék	Szakács
Szakács	Számítógép-szerelő, -karbantartó
Számítástechnikai szoftverüzemeltető+auto CAD	Szerkezetlakatos
Személyes ügyfélszolgálati asszisztens	Szociális gondozó és ápoló
Szociális gondozó és ápoló	Társadalombiztosítási és bérügyi szakelőadó
Társadalombiztosítási ügyintéző	Textiltermék összeállító
Tisztaság -technológia szakmunkás	Tisztítás-technológiai szakmunkás + Tisztítástechnológiai vezetőülési gépkezelő
2013. évi tervezett indítás	
7-8. osztály felzárkóztató	Könnyszerkezetes Zéró Energiaházak szerelése, beüzemelése, karbantartása
8.osztály felzárkóztató	Középfokú angol "komplex" típusú államilag elismert nyelvvizsgára felkészítő
7-8 osztály felzárkóztató+erdőművelő	Középfokú német "komplex" típusú államilag elismert nyelvvizsgára felkészítő
7-8 osztály felzárkóztató+kerti munkás	Közbeszerzési referens
Anyagbeszerző	Logisztikai ügyintéző
Alapfokú angol "komplex" típusú államilag elismert nyelvvizsgára felkészítő	Mentőápoló
Alapfokú német "komplex" típusú államilag elismert nyelvvizsgára felkészítő	Mezőgazdasági erő-és munkagépkezelő+ Önjáró betakarítógép kezelője+ Mezőgazdasági és erdészeti gépkezelői engedély
Ács, állványozó	Mérlegképes könyvelő
Biztonsági őr+fegyveres biztonsági őr	Minősített hegesztő (minősítés AWI, TÜV minősítés)
Bolti hentes	Minősített hegesztő (Fogyóelektródás eljárás CO TÜV minősítés)
Bördízműves	Pék
CNC-forgácsoló	PLC programozó
C+CE kat. jog.+ GKI	Raktárkezelő+Targoncavezető+hatósági vizsga (3.3.2.4 és 3.3.1.2.típusokra)
C+GKI	Targoncavezető+hatósági vizsga (3.3.2.4 és 3.3.1.2. típusokra)
D kat. jogosítvány+GKI.	Szakács
Élelmiszer-és vegyi áru eladó	Számítógép-szerelő, -karbantartó
Fakitermelő (+erdészeti gépkezelői jogosítvány)	Szárazépítő
Fogyóelektródás védőgázos ívhegesztő+ minősítés	Személyes ügyfélszolgálati asszisztens
Földmunka-, rakodó-és szállítógép kezelő+hatósági (4.5.1.1. típusú hidraulikus gumikerekes homlokrakodó munkagépek kezelésére kiképezve)	Szerkezetlakatos
Gyakorló ápoló	Szobafestő
Gépiró, szövegszerkesztő	Táskajavító
Gépjárművezetői Képesítési igazolvány (GKI)	Szociális gondozó és ápoló
Gyógynövénytermesztő	Társadalombiztosítási és bérügyi szakelőadó
Gyorséttermi- és ételeladó	Textiltermék összeállító
Hidegburkoló	Tisztítás-technológiai szakmunkás+Tisztítástechnológiai vezetőülési gépkezelő
Ingtatlan fenntartó, karbantartó	Töltőállomás-kezelő
Kisteljesítményű kazán fűtő (max. 2 tonna)	Útépítő-és karbantartógép kezelő+ hatósági vizsga
Kereskedelmi ügyintéző	Veszélyesáru-ügyintéző
Kereskedő, boltvezető	Villanyszerelő
Kőműves	Volfrámlektrodás védőgázos ívhegesztő+ minősítés